بررسی رفتار تناوبی پوستههای مکعبی از نوع SS316L تحت بارگذاری پیچشی خالص*

محمود شريعتی() امين صابر () كمال كلاسنگيانی () هادي گلمكانی ()

چکیده در این مقاله به بررسی تجربی و عددی رفتار تناوبی پوسته های مکعبی SS316L تحت بارگذاری پیچش خالص پرداخته شده است. آزمایش های تجربی توسط دستگاه سرو هیدرولیک اینسترون ۸۰۲۲ و در شرایط بارگذاری گشتاور پیچشی- کنترل انجام شده است. در این شرایط بارگذاری و براساس نتایج تجربی، با افزایش دامنهٔ گشتاور پیچشی، به دلیل وجود تنش های برشی بزرگتر در ضخامت پوسته ها، زاویهٔ رچتینگ افزایش پیدا می کند و عمر پوسته کاهش می باد. همچنین تأثیر وجود گشود گی دایرهای و اندازهٔ آن برروی رفتار رچتینگ پوسته مکعبی بررسی شد که باتوجه به نتایج تجربی مشاهده شد که حساسیت زاویهٔ رچتینگ به گشودگی در موقعیت های نزدیک به محل اعمال بار بیشتر می باشد و عمر پوسته در این شرایط کاهش می باد. تحلیل عددی توسط نرم افزار آبا کوس و باستفاده از مدل سخت شوندگی غیر خطی همسان گرد/ سینماتیک انجام شد که درمقایسه با نتایج تجربی از مطابقت خوبی برخوردار بود.

واژدهای کلیدی پوستهٔ مکعبی، بارگذاری پیچش خالص تناوبی، رچتینگ و نرمشوندگی، تحلیل عددی و تجربی.

Investigation of cyclic behavior of SS316L cubic shells under pure torsional load

M. Shariati A. Saber K. Kolasangiani H. Golmakani

Abstract In in this paper, cyclic behavior of SS316L cubic shells under pure torsional load was experimentally and numerically studied. Experimental tests were carried out by a servo-hydraulic NSTRON 8802 machine under torsional load-control condition. In this loading condition and based on experimental results, due to the existence of larger shear stress along the shell thickness, increasing of torsional torque amplitude caused the enhancement of ratcheting angle and reduction of shells's life. Also, the effect of cutout and its size on ratcheting behavior of cubic shell were investigated, According to experimental results, it was seen that the sensitivity of ratcheting angle to cutout position near the applied load was high and the shell's life decreases in this condition. Numerical analysis was done by Abaqus software and using the nonlinear isotropic/kinematic hardening model. There is a good agreement with that of experimental results.

Key Words Cubic shell, cyclic pure torsional loading, ratcheting and softening, numerical and experimental analysis.

[★]تاريخ دريافت مقاله ١٠/٢٦/٩٥ و تاريخ پذيرش أن ٩٦/١١/٢٨ مي باشد. DOI: 10.22067/fum-mech.v30i2.61821

⁽۱) نویسندهٔ مسئول: استاد، دانشکدهٔ مهندسی مکانیک، دانشگاه فردوسی مشهد. mshariati44@um.ac.ir

⁽۲) دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشکدهٔ مهندسی مکانیک، دانشگاه فردوسی مشهد.

⁽۳) دانشجوی دکتری، دانشکدهٔ مهندسی مکانیک، دانشگاه فردوسی مشهد.

⁽٤) دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشکدهٔ مهندسی مکانیک، دانشگاه صنعتی شاهرود.

بارگذاری های تناوبی اعمال شده بر آنها موجب می شود که وضعیت تنش از حد الاستیک ماده فراتر رود. از آنجاکه رچتینگ می تواند منجر به واماندگی های فاجعه آمیز در این سازه ها شود، برای طراحی و آنالیز این گونه سازه ها پیش بینی دقیق پاسخ رچتینگ بسیار حائز اهمیت می باشد. بنابراین در دو دههٔ گذشته، رچتینگ فراوان موردمطالعه قرار گرفته است. چن و همکارانش [1] نوعی لحیم قلع – سرب یو تکتیک را تحت بارگذاری چند محوره و تک محوره قرار دادند و به مطالعهٔ رفتار رچتینگ آن پرداختند. این ماده تحت بارگذاری های تک محوره، پیچش خالص و محوری – پیچشی از خود رفتار نرم شوندگی نشان داد. همچنین در این مطالعه اثرات نرخ کرنش اعمالی در حالت های مختلف بر کرنش رچتینگ مورد بررسی قرار گرفت.

چن و همکاران [2] عملکرد چهار مدل ساختاری را در پاسخ رچتینے فولاد S45C برای بارگذاری محوری/ پیچشی بررسی کردند. مشاهده شد کـه مـدل اهنو- وانگ در بارگذاری چندمحوره، رچتینگ را بیشتر از مقدار واقعی پیش بینی میکند. درحالیکه مـدل جیانگ- سهیتوگلو پیشبینی خوبی برای بارگذاری چندمحورهٔ محوری/ پیچشی با انتخاب ترم بازگشتی دینامیکی ارائه داد. کانگ و همکاران [3] رفتار رچتینگ ف_ولاد 25CDV4.11 و ف_ولاد ض_دزنگ SS304 را بررسی کردند. فولاد 25CDV4.11 دارای خصوصیت نرمشوندگی بود و با افزایش تعداد سیکل، نرخ کرنش رچتینگ افزایش یافت و هیچ گونه شیک دانمی (shake down) رخ نداد و درنهایت منجر به شکست نمونه شد. در فولاد SS304 با خصوصیت سخت شوندگی، نرخ کرنش رچتینگ با افـزایش تعـداد سـیکل کـاهش يافت.

کانگ [4] به بررسی تأثیرات رچتینگ و خستگی فولاد ضدزنگ SS304 در بارگذاری تکمحوره تحت شرایط نیرو-کنترل و در دمای اتاق پرداختند. اثرات تنش میانگین، دامنهٔ تانش و نسبت تانش حداکثر به مقدمه

امروزه پوسته ها بخش اعظمی از سازه های صنایع مختلف را به خود اختصاص دادهاند. پوسته ها بهدليل وزن کم و مقاومت زیاد، کاربرد گستردهای در صنایع دارند. این خواص ناشی از طبیعت هندسی و مادی پوسته است. با درک ویژگیهای سازههای پوستهای ازجمله قدرت تحمل بار، استحكام بالا و راحتي ساخت، مهندسان همواره از سازههای پوستهای در طراحی و ساخت سازههای مختلف استفاده میکنند. از کاربردهای پوسته ها می توان در سازه های هوایی برای بدنهٔ هواپیماها، روکش بال و دم هواپیما، در صنایع دیگر نظیر خودروسازی، شناورسازی، مخازن نفت و گاز در صنایع پتروشیمی و غیره نام برد. بهدلیل کاربردهای فراوان، پوستهها در طول عمر خود ممکن است تحت بارهای مختلف محوری، پیچشی و خمشی قرار گیرند و باتوجه به کاربرد آنها، این نوع بارگذاریها می تواند به صورت تناوبی اعمال شود. ف_ولاد ۳۱٦ بعــد از ف_ولاد ۳۰٤ از مهــمتـرين و یرکاربردترین فولادهای ضد زنگ محسوب می شود که در مبدلهای حرارتی، کورهها، موتور جت و تجهیزات مورداستفاده در صـنایع دریـایی کـاربرد فراوانـی دارد. عنصر موليبدن بهكاررفته در ايـن فـولاد باعـث بهبـود خاصیت ضدخوردگی درمقایسه با فولاد ۳۰٤ می شود و همچنین دارای قابلیت شکل گیری و جوشکاری خوبى مىباشد بەطورىكە براى مقاطع ضخيم عمليات حرارتی بعد از جوشکاری برای این فولاد نیاز نیست. این ویژگیها باعث میشود خرابی و آسیب این فولاد در صنعت های مختلف مانند صنعت حمل ونقل، ساختمانسازی، هوایی و غیره بهشدت کاهش یابد. فولاد ۳۱٦L نوع كمكربن فولاد ۳۱٦ مىباشد. رچتينگ یکی از پاسخهای خستگی کمچرخه، بهعنوان انباشتگی كرنش پلاستيك كه با افزايش سيكل ها رخ ميدهد، تعریف شدهاست. سازههای متعددی وجود دارند که

[15] روی نمونه های استاندارد یلی استال، بار گذاری محوری تناوبی انجام دادند و تأثیر دامنهٔ نیرو و نیـروی متوسط را روی رفتار رچتینگ نمونه ها مورد بررسی قرار دادند. افزایش کرنش رچتینگ و نرخ کرنش رچتینگ با افـزایش پارامترهـای دامنـهٔ نیـرو و نیـروی متوسط از نتایج بهدستآمده طی این مطالعه مےباشد. شريعتي و حماتمي [16] بمطور تجربمي رفتمار نرمشوندگی و رچتینگ پوستههای استوانهای فولاد ضدزنگ SS304 را تحت بارگذاری محوری سیکلی در شرایط نیرو-کنترل و جابهجایی کنترل مطالعـه کردنـد. در بارگذاری نیرو–کنترل با نیروی میانگین غیرصفر، شاهد پدیدهٔ رچتینگ بودند و انباشتگی کرنش يلاستيك تا شكست يوسته ادامه يافت. أنها مشاهده کردند که نرخ کرنش رچتینگ با افزایش نیروی دامنه، افزایش می یابد. در بارگذاری جابه جایی – کنترل پوسته رفتار نرمشوندگی از خود نشان داد که بهعلت ایجاد کمانش در بارگذاری فشاری، نرمشوندگی شدت یافت. شریعتی و همکاران [17] به مطالعهٔ رفتار رچتینگ و نرمشوندگی پوستههای استوانهای بـهصـورت یـکسـر گیردار تحت بارگذاری خمشی تناوبی در شرایط نیـرو كنترل و جابهجایی- كنتـرل پرداختنـد و تـأثیر دامنـهٔ جابهجایی، نیرو میانگین و تاریخچهٔ بارگذاری بررسی شـد. آنهـا همچنـین بـا ایجـاد گشـودگی دایـروی در موقعیتهای مختلف یوستهٔ استوانهای مشاهده کردند که در نمونههای دارای گشودگی در نقاط انتهایی، جایی که گشتاور خمشی دارای بیشترین مقدار است، انباشتگی تغییرشکل پلاستیک بیشتر است. شریعتی و همکاران [18] به مطالعه و بررسی رفتار رچتینگ و نرمشوندگی پوسته های استوانه ای فولادی SS316L بـــهصـورت تجربــى و عــددى بااســتفاده از مــدل سخت شوندگی غیر خطی همسان گرد/ سینماتیک تحت بارگذاری پیچشی خالص تناوبی پرداختند. شبیهسازی رفتار رچتینگ و نـرمشـوندگی توسط تحلیـل عـددی

مطابقت خوبي با نتايج تجربي داشت.

حداقل بر کـرنش رچتینـگ و عمـر نمونـههـا در ایـن مطالعه مورد بحث قرار گرفتهاست. آنها مشاهده کردند که کرنش رچتینگ و عمر خستگی این ماده وابستگی زیادی به تنش میانگین، دامنهٔ تنش و نسبت تنش دارد. گائو و همکاران [5] بااستفاده از فیکسچر خمش شبه سه نقطهای به مطالعهٔ تجربی رفتار رچتینگ فولادهای کربنی پرداختند و مشاهده کردند که در آزمایش خمش چندمرحلهای، نرخ کرنش رچتینگ با افزایش مقدار بار، افزایش می یابد؛ اما با اعمال مقدار بار کم پس از بارگذاری با بار زیاد، نرخ رچتینگ کاهش می یابد و یا حتی از بین می رود. در تحلیل شبیهسازی اجزای محدود (finite element) رچتینگ با نرمافزار انسیس مشاهده گردید که مدل جیانگ سهیتگلو با کمترین تغییرات نتایج قابل قبولی را میدهد. گائو و چن [6] طی آزمایش هایی به مطالعهٔ اثر کرنش رچتینگ محوری بر عمر خستگی پیچشی نوعی لحيم بدون سرب پرداختند. أنها بااستفاده از بارگذاری های تنش - کنترل چندمحوره در دمای اتاق دریافتند که با افزایش کرنش رچتینگ محوری عمر خستگی کاهش می یابد. همچنین معادلاتی را برای بیان عمر خستگی تحت بارگذاری های چندمحوره بیان نمودند. سانگ و شانگ [7] روی پوسته های استوانهای آلیاژی تحت بارگذاریهای دومحوره مطالعه کردنـد و با روش های عددی و استفاده از مدل های سختشوندگی، منحنی های هیسترزیس را شبیهسازی کردند. بارگذاریها به صورت کرنش- کنتـرل و تحـت جاب محايي كشش - ييچش روى نمون ها اعمال شدەاست.

آزمایش های تجربی بسیاری برروی پوسته های استوانه ای، در شرایط بارگذاری خمشی تناوبی انجام شده است [13-8]. کولکارینا و همکاران [14] با استفاده از دستگاه تست خمش چهارنقطه ای به مطالعهٔ رفتار رچتینگ لوله های مستقیم پرداختند و با نتایج عددی در نرم افزار انسیس مقایسه کردند. شریعتی و همکاران شده است. در این تحقیق رفتار رچتینگ و نرم شوندگی پوسته های مکعبی تحت بارگذاری پیچشی خالص تناوبی به ترتیب در شرایط گشتاور پیچشی کنترل و زاویهٔ پیچش کنترل توسط نرم افزار آباکوس مورد مطالعه قرار گرفته است و با نتایج تجربی مقایسه شده است. همچنین تأثیر دامنهٔ گشتاور پیچشی و موقعیت گشودگی در پوسته های مکعبی بررسی شده است و مشاهده شده است که افزایش قطر گشودگی دایروی، به دلیل افزایش تنش های برشی بزرگتر در نقاط دارای تمرکز تنش، زاویهٔ رچتینگ افزایش می یابد.

مواد و روشها

در این تحقیق پوستهٔ مکعبی دارای سطح مقطع مربعی به طول ضلع 30mm و ضخامت 0.9mm می باشد. طول پوستهٔ مکعبی L 210mm در نظر گرفته شده است. جنس تمامی نمونه ها از فولاد ضدزنگ SS316 می باشد که خواص مکانیکی آن در جدول (۱) نشان داده شده است. برای به دست آوردن خواص مکانیکی پوستهٔ فولادی، از آزمایش کشش برطبق استاندارد ASTM E8 و آزمایش برش برطبق استاندارد E143

جدول ۱ خواص مکانیکی نمونههای مورد آزمایش

0		5 0 .	0 0	
ضريب پواسون	تنش تسليم	تنش تسليم	مدول	مدول
	برشى	كششى	برشى	الاستيسيته
	(MPa)	(MPa)	(GPa)	(GPa)
0.33	157	290	77	187.7

آزمایش های انجام گرفته در این مطالعه بااستفاده از دستگاه سروهیدرولیک اینسترون 8802 انجام شدهاست که توانایی اعمال بار دینامیکی تا ۲۵۰ کیلو نیوتن را دارد (شکل ۱). برای اندازهگیری جابهجایی با دقت

زينالديني و همكاران [19] پاسخ پلاستيک تناوبي و کرنش رچتینگ لولهای فولادی را تحت بارگذاری خمش خالص تناوبی بررسی کردند. آنها بااستفاده از مدل ترکیبی سخت شوندگی سینماتیک/غیر خطی همسان گرد رفتار نرمشوندگی و سختشوندگی ماده را شبيهسازي كردند. كريسي و همكاران [20] به بررسي رفتار رچتینگ فولاد آنیل شده و نرمالیزه شده 42CrMo4 تحت شرايط تنش كنترل- تناوبي تكمحوره با تـنش میانگین غیرصفر پرداختند و پاسخ تنش–کنترل تناوبی و ویژگیهای ریزساختار مثل چگالی نابجاییها را بررسی کردند و موردمطالعه قرار دادند. ارتباط انباشتگی کرنش پلاستیک در اثر تغییر پارامترهای تنش از نتایج بهدست آمدهٔ این مطالعه بود. یان و همکاران [21] به بررسی رفتار خستگی کم چرخهٔ فولاد ضدزنگ 316LN تحت شرایط بارگذاری مختلف پرداختند. بارگذاریها در شرایط کرنش – کنترل متقارن، تنش – كنترل متقارن و تنش – كنترل غير متقارن انجام شد تا اثر تنش میانگین و کرنش رچتینگ بررسی شود. آنها مشاهده کردند که با افزایش دامنهٔ بارگذاری، عمـر خستگی کاهش می یابد و همچنین با افزایش تنش میانگین در بارگذاری تنش–کنترل نامتقارن، عمر خستگی افزایش مییابد.

باتوجه به اهمیت کاربرد وسیع پوستههای مکعبی شکل در صنعت و سازه های مختلف و همچنین قرار گرفتن تحت بارهای نوسانی ترکیبی محوری، خمشی و پیچشی، مطالعات کمتری در این زمینه انجام شدهاست؛ لذا بررسی نحوهٔ رفتار این پوسته ها درمقابل این بارگذاری ها حائز اهمیت می باشد. اکثر کارهایی که تاکنون انجام شده به بررسی رفتار پوسته های استوانه ای تحت بارگذاری تناوبی اختصاص داشته است. از آنجایی که طراحی و ساخت یک فیکسچر در کارهای تجربی برای اعمال بارگذاری تناوبی مشکل و هزینه بر می باشد، مطالعات کمتری درزمینهٔ بارگذاری پیچش خالص تناوبی برروی پوسته های مکعبی انجام

شکل ۲ فیکسچر بارگذاری پیچشی خالص

شبيەسازى عددى

نرمافزار آباکوس در حل و تحلیل مسائل پوستهای کاربرد فراوانی دارد و یکی از استفاده های آن در تحلیل مسائل تحت بارگ ذاری تناوبی می باشد. برای تحلیل این گونه مسائل باید از مدل سخت شوندگی سینماتیکی استفاده کرد. مدل سخت شوندگی سینماتیکی خطی یک مدول سخت شوندگی ثابت دارد و مدل سخت شوندگی سینماتیک غیر خطی همسان گرد/ سینماتیک دو مؤلف مینماتیک غیر خطی همسان گرد/ غیر خطی و همسان گرد دارد. هر دوی این مدل ها از کامل ترین مدل ها برای تحلیل مسائل تحت بارگ ذاری تناوبی می باشند.

در مدل سخت شوندگی سینماتیک خطی فرض می شود که سطح تسلیم متناسب با مقدار α به عنوان تنش زمینه در فضای تسلیم حرکت میکند؛ اما تغییر شکل نمی دهد. وقتی که از این مدل وابستگی به درجهٔ حرارت حذف شود، این مدل مطابق رابطهٔ (۱) مدل سخت شوندگی زیگلر نامیده می شود [22].

$$\alpha = C \frac{1}{\sigma^0} \left(\sigma_{ij} - \alpha_{ij} \right) \dot{\varepsilon}^{pl} + \frac{1}{C} \dot{C} \alpha_{ij} \tag{1}$$

که در آن C مدول سختشوندگی سینماتیک و $\dot{\sigma}$ نرخ تغییرات C برحسب دما است. در ایس مدل σ^0 (اندازهٔ سطح تسلیم) ثابت می ماند، به بیان دیگر همواره بالاتر در آزمایش کشش استاندارد، از جابه جایی سنج (extensometer) نیز استفاده شدهاست.

شکل ۱ دستگاه آزمایش بههمراه فیکسچر

به منظور اعمال گشتاور پیچشی خالص به یک زوج نیرو نیاز است که فقط گشتاور را به پوستهٔ استوانه ای اعمال کند و سبب چرخش پوستهٔ فولادی برروی محور خودش شود. بدین منظور مطابق شکل (۲) از یک سیستم الاکلنگی که شامل دو شانه دندهٔ موازی می باشد، استفاده می شود. مرکز محور الاکلنگ به روی یک بلبرینگ قرار گرفته است تا بتواند به راحتی با اصطکاک ناچیز بچرخد. در قسمت ابتدایی پوسته، یک چرخ دنده از جنس فولاد صنعتی (VCN steel) که دارای تنش تسلیم بالایی است، استفاده شده است که با یک لودسل (loadcel) با ظرفیت ۲۵ کیلونیو تن برای یک لودسل (loadcel) با ظرفیت ۲۵ کیلونیو تن برای اعمال بارهای کم استفاده شده است.

در این فیکسچر، دو صفحهٔ صلب مشابه تحلیل عددی به پوسته های مکعبی جوش داده شده است و ایـن صفحه های صلب از طریـق پیچ بـه سیستم شانه-دنده در ابتدای پوستهٔ مکعبی و گیرنـدهٔ ثابـت در انتهای پوسته متصل می شوند. بـا حرکت تناوبی فک پایین دستگاه و تعیین میزان جابه جایی و انـدازه گیـری نیروی اعمالی از طریق لودسل، مقدار زاویـهٔ پـیچش و گشتاور پیچشی متناظر قابل محاسبه است.

مساوی â₀ که تنش تسلیم بهازای کرنش پلاستیک صفر است، باقی میماند.

مدل سختشوندگی غیرخطی همسان گرد/ سینماتیک (Nonlinear isotropic/ kinematic hardening) که براساس روابط ارائهشده توسط چابوچه در سال 1990 تهیه شدهاست، دربرگیرندهٔ حرکت سطح تسلیم متناسب با مقدار α در فضای تنش میباشد و همچنین تغییر اندازهٔ سطح تسلیم در آن متناسب با مقدار کرنش پلاستیک است. برای معرفی چنین مدلی، یک ترم غیرخطی بهمنظور نشان دادن تغییراندازهٔ سطح تسلیم به رابطهٔ (۱) اضافه میشود. مدل ارائهشده در آباکوس

$$\alpha = C \frac{1}{\sigma^0} \left(\sigma_{ij} - \alpha_{ij} \right) \dot{\varepsilon}^{pl} - \gamma \alpha_{ij} \dot{\varepsilon}^{pl} + \frac{1}{C} \dot{C} \alpha_{ij}$$
(Y)

که در آن C و γ ثابتهای ماده است. البته باید به این نخته اشاره کرد که نرمافزار توانایی درنظر گرفتن نرخ تغییرات γ نسبت به دما را ندارد. این مدل هنگامی که C و γ مساوی صفر فرض شوند به مدل سختشوندگی همسان گرد و هنگامی که γ به تنهایی مساوی صفر فرض شود به مدل خطی زیگلر تبدیل مساوی صفر فرض شود به مدل خطی زیگلر تبدیل فواهد شد. به منا گرد (رشد سطح تسلیم در دو فضای تنش) و بخش سینماتیک (حرکت سطح تسلیم در در فضای تنش)، به صورت جداگانه برای نرمافزار نرمافزار نرمافزار آباکوس از رابط σ^{0} نمان در آن σ^{0} نرمافزار آباکوس از رابط σ^{0} با معرفی اندازه σ^{0} نشاندهندهٔ تنش تسلیم به ازای کرنش پلاستیک صفر نشاندهندهٔ تنش تسلیم به ازای کرنش پلاستیک صفر است. مقادیر d و σ^{0} نیز ثابتهای ماده هستند [2].

$$\sigma^{0} = \hat{\sigma}_{0} + Q_{\infty} \left(1 - e^{-b\bar{\varepsilon}^{pl}} \right) \tag{(\Upsilon)}$$

مقادیر پارامترهای مدل سخت شوندگی غیر خطی همسان گرد/سینماتیک برای این نوع فولاد از نتایج مرجع [18] بهدست آمدهاست که این مقادیر عبارتند از: b=10.8 و 96.5Mpa، γ=2522.

در این تحقیق مقایسهٔ نتایج عددی با نتایج تجربی روی پوستهٔ مکعبی SS316L تحت بارگذاری پیچش خالص به صورت تناوبی گزارش می شود. بار گذاری ها بهصورت گشتاور پیچشی- کنترل و زاویهٔ پیچش-كنترل شبیهسازی شدهاست و نتایج بهدست آمده با نتایج تجربی روی پوستهٔ مکعبی باهم مقایسه می شوند. از المان S8R5 در شبیه سازی عددی استفاده شده است که یک المان پوستهای هشتگرهی میباشد، که نوع آن غیرخطی و درجهٔ آزادی آن ۵ می باشد، به طوری که سه درجهٔ آزادی مربوط به مؤلفههای جابهجایی درراستای y ،x و z است و دو مؤلفهٔ مربوط به چرخش حول دو محور عمود برهم در صفحه مي باشد. دو طرف پوستهٔ مکعبی در بخش برهمکنش نرمافزار بااستفاده از قید گره به دو صفحهٔ صلب مقید شدهاست. هر صفحهٔ صلب دارای یک نقطهٔ مرجع میباشد. نقطـهٔ مرجـع در یک صفحهٔ صلب با شرایط مرزی از نوع جابه جایی/ چرخشی در تمامی جهات مقید گردیدهاست (U1=U2=U3=UR1=UR2=UR3=0). نقطے مرجع صلب دیگر در تمامی جهات بهغیراز چرخش حول محــور مركــزى پوســته مقيــد شــدهاســت (U1=U2=U3=UR1=UR2=0). برای بارگنداری از نوع زاوية پيچش- كنترل به پارامتر UR3 (چرخش حول محور پوسته) و برای بارگذاری از نوع گشتاور پیچشی- کنترل به پارامتر CM3 (گشتاور پیچشی حول محور مرکزی پوسته) مقداری اختصاص مییابد که برای بارگذاری نوع تناوبی از پارامتر دامنه استفاده شدہاست کے بے آن یک موج سینوسی اختصاص مییابد. همچنین برای بررسی همگرایی مش یک شبیهسازی در نرمافزار بااستفاده از مدل سختشوندگی غیرخطی همسان گرد/ سینماتیک برای یک پوستهٔ مکعبی تحت گشتاور پیچشی با دامنهٔ ۱۷۰ نیوتن متر و

مقدار ميانگين 34 نيوتن متر با تغييراندازهٔ المان انجام شدهاست.

باتوجه به شکل (۳) با کاهش اندازهٔ المان، مقدار جابهجایی رچتینگ زاویهای در سیکل ۱۰۰ به عدد ۳۸ درجه همگرا میشود و بنابراین به منظور کاهش حجم محاسبات و زمان حل، اندازهٔ المانها 2mm درنظر گرفته شدهاست.

شکل ۳ همگرایی مش در اندازهٔ المانهای مختلف تحت بارگذاری گشتاور پیچشی کنترل با دامنهٔ بار 170 نیوتن متر و بار میانگین 34 نیوتن متر

(الف)

(ب) شکل ٤ نمونه مش در روش اجزای محدود

پس از بررسی هم گرایـی مـش و بـهدسـتآوردن مشبندی بهینه، نمونه با انـدازهٔ المـان 2mm مـش زده میشود. پس از مشرزی نمونه دارای گشودگی، تعـداد

12236 المان در نمونه ایجاد می شود. نقشهٔ نمونهٔ آزمایش و شکل نهایی مش در نمونه و اطراف گشودگی مطابق شکل (٤) می باشد.

نتايج تجربي

آزمایش های تجربی برروی پوسته های مکعبی در شرایط گشتاور پیچشی – کنترل انجام شده است و تأثیر دامنهٔ گشتاور پیچشی و موقعیت گشودگی بر رفتار رچتینگ پوسته های مکعبی تحت بارگذاری پیچش خالص مورد بررسی قرار گرفته است. در این تحقیق، زاویهٔ رچتینگ به عنوان زاویهٔ بیشینه در هر سیکل بارگذاری در شرایط بارگذاری گشتاور پیچشی – کنترل درنظر گرفته شده است [18].

تأثیر دامنهٔ گشتاور پیچشی بر رفتار رچنینگ پوستهٔ مکعبی. در این بخش پوسته های مکعبی تحت بارگذاری پیچشی خالص تناوبی با دامنهٔ گشتاور پیچشی 134، 170 و 204 نیوتن متر و گشتاور میانگین 44نیوتن متر قرار گرفته است.

باتوجه به شکل (۵) برای هر پوستهٔ مکعبی، زاویهٔ رچتینگ و به عبارت دیگر انباشتگی تغییر شکل پلاستیک در شرایط گشتاور پیچشی – کنترل نامتقارن، افزایش می یابد. همچنین افزایش دامنهٔ گشتاور پیچشی با افزایش گشتاور پیچشی بیشینه همراه است و درنتیجه تنش های برشی بزرگ تری در جدارهٔ پوستهٔ مکعبی اندایش می ابد. برای بارگذاریهای با دامنهٔ گشتاور به جز در سیکل های اولیه نرخ ثابتی دارد؛ اما در بارگذاری با دامنهٔ گشتاور 204 نیو تنمتر مقدار نرخ بارگذاری با دامنهٔ گشتاور به می یابد تا منجر به زاویهٔ رچتینگ به شدت افزایش می یابد تا منجر به شکست نمونه در سیکل 80 شود. می شود که نقاط گذر اول و دوم در سیکل های کمتری اتفاق بیافتد و فاصلهٔ بین دو نقطهٔ گذر کمتر شود که این امر بیانگر کاهش مدت زمان انباشتگی تغییر شکل پلاستیک با نرخ ثابت است.

نتايج عددى

در این قسمت همان طور که گفته شد از نرمافزار آباکوس و مدل سخت شوندگی غیر خطی همسان گرد/ سینماتیک استفاده شده است. در بارگذاری گشتاور پیچشی – کنترل، تأثیر قطر گشودگی بر رفتار رچتینگ پوسته بررسی می شود. همچنین درادامه پاسخ پوستهٔ مکعبی تحت بارگذاری زاویهٔ پیچش – کنترل موردمطالعه قرار می گیرد.

تأثیر قطر گشودگی بر رفتار رچتینگ پوستهٔ مکعبی. در این قسمت به تحلیل تأثیر قطر گشودگی بر رفتار رچتینگ پوستهٔ مکعبی تحت بارگذاری گشتاور پیچشی- کنترل پرداخته میشود. گشودگی های دایروی با قطر 6mm و 10mm در میانهٔ پوستهٔ مکعبی ایجاد می شود و رفتار رچتینگ آن تحت گشتاور پیچشی تناوبی با دامنهٔ 204N.m و گشتاور پیچشی میانگین 34N.m موردتحلیل قرار گرفت. باتوجه به شکل (۷)، در پوستهٔ مکعبی دارای گشودگی دایروی با

شکل ۵ نمودار زاویهٔ رچتینگ برحسب تعداد سیکلهای بارگذاری برای پوستهٔ مکعبی تحت گشتاورهای پیچشی با دامنههای مختلف و مقدار میانگین 34 نیوتنمتر

تأثیر موقعیت گشودگی بر رفتار رچنینگ پوستهٔ مکعبی. در این قسمت سه پوستهٔ مکعبی با گشودگی دایروی با قطر 8 میلیمتر و باتوجه به شکل (٤-الف) در موقعیتهای طولی Lo برابر با 2، 10 و 18 میلیمتر از ابتدای نقطهٔ بارگذاری تحت گشتاور پیچشی با دامنهٔ 170 و مقدار متوسط 34 نیوتنمتر قرار می گیرند. باتوجه به شکل (٦) مشاهده می شود که وجود گشودگی در نقاط نزدیک به محل اعمال گشتاور پیچشی باعث افزایش زاویهٔ رچتینگ و نرخ آن می شود که با کاهش عمر پوستهٔ مکعبی همراه است و با دور شدن از نقاط ابتدای پوسته، حساسیت انباشتگی کرنش برشی پلاستیک و زاویهٔ رچتینگ به نقاط دارای تمرکز تنش کمتر می شود.

از طرفی برای هر پوستهٔ مکعبی دارای گشودگی مقدار زاویهٔ رچتینگ افزایش مییابد، اما نرخ آن ابتدا کاهش و سپس افزایش مییابد. افزایش نرخ زاویهٔ رچتینگ در انتهای منحنی تحت بارگذاری گشتاور پیچشی تناوبی، بیانگر شروع رشد ترک و شکست در از محل گشودگی میباشد. بنابراین میتوان دو نقطهٔ گذر اول و دوم را تعریف کرد که سه ناحیه از انباشتگی کرنش برشی پلاستیک را در پوستههای دارای گشودگی از هم متمایز میکند [16]. وجود گشودگی در نقاط نزدیک به اعمال گشتاور پیچشی، باعث می باشد. زاویهٔ پلاستیک باقی ماندهٔ پیش بینی شده حاصل از تحلیل عددی در گشتاور پیچشی صفر، در حالت پیچش ساعت گرد و پادساعت گرد تقریباً با هم برابر است.

شکل ۸ منحنیهای هیسترزیس در پوستهٔ مکعبی با بارگذاری پیچش خالص تناوبی در شرایط زاویهٔ پیچش–کنترل متقارن با دامنهٔ زاویهٔ پیچش ۷ درجه

باتوجه به شکل (۹) مشاهده می شود که در هر سه دامنهٔ زاویهای جز در سیکلهای اولیه، تحمل گشتاور پیچشی ساعتگرد و پادساعتگرد در پوستههای مکعبی کاهش می یابد و پوستهٔ تحت زاویهٔ پیچشی 7 درجه دارای کمترین و پوستهٔ تحت زاویهٔ پیچشی 81 درجه دارای بیشترین گشتاور پیچشی قابل تحمل و سرعت نرم شوندگی هستند. همچنین به طور کلی پاسخ پوستهٔ مکعبی LSS316L تحت بارگذاری گشتاور پیچشی خالص تناوبی در شرایط زاویهٔ پیچش کنترل به سه ناحیه تقسیم می شود:

- رشد اولیه (Incubation) (افزایش اولیهٔ گشتاور پیچشی در سیکلهای ابتدایی).
- مرحلهٔ گذر (Transition) (کاهش گشتاور پیچشی
 از یک سیکل به سیکل دیگر).
- مرحلـهٔ پایـدار (Steady-State) (ثبـات گشـتاور پیچشی در یک تعداد سیکل مشخص).

قطر بزرگتر، زاویهٔ رچتینگ و نرخ آن بیشتر است و نقاط گذر اول و دوم در تعداد سیکلهای کمتری اتفاق میافتند. افزایش قطر گشودگی با افزایش تنشهای برشی در اطراف آن همراه است که باعث ایجاد تغییرشکلهای پلاستیک بزرگتر به صورت موضعی در محل گشودگی می شود که درنهایت منجر به افزایش زاویهٔ رچتینگ به صورت کلی در پوستهٔ مکعبی و کاهش ناحیهٔ انباشتگی کرنش پلاستیک با نرخ ثابت می شود.

شکل ۷ نمودار زاویهٔ رچتینگ برحسب تعداد سیکلهای بارگذاری برای پوستهٔ مکعبی دارای گشودگی با قطرهای متفاوت

بررسی رفتار نرم شوندگی پوسته های مکعبی. در این بخش به تحلیل اثر تغییر زاویهٔ پیچش در بارگذاری زاویهٔ پیچشی-کنترل بر رفتار نرم شوندگی پوسته های مکعبی پرداخته می شود. به همین منظور پوسته های مکعبی تحت بارگذاری زاویهٔ پیچشی-کنترل با دامنهٔ زاویهٔ پیچشی 7، 10 و 13 درجه به صورت متقارن قرار می گیرند. جهت چرخش ساعت گرد مثبت و جهت زاویهٔ چرخش پادساعت گرد منفی فرض شده است.

در شکل (۸) منحنی حلقههای هیسترزیس گشتاور پیچشی- زاویه پیچشی رسم شدهاست. باتوجه به شکل (۸)، مـدل سـختشـوندگی غیرخطـی همسانگرد/ سینماتیک قادر به پاسخگویی رفتار نرمشوندگی پوسـتهٔ مکعبی تحت بارگذاری گشتاور پیچشی خالص تناوبی

شکل ۱۰ مقایسهٔ نتایج تجربی زاویهٔ رچتینگ با روش اجزای محدود برای پوستهٔ مکعبی تحت گشتاور پیچشی با دامنهٔ 136N.m و گشتاور پیچشی متوسط ۲.

همچنین تغییر شکل پوستهٔ مکعبی دارای گشودگی دایروی بهقطر 8mm در میانهٔ آن و تحت بارگذاری گشتاور پیچش-کنترل با دامنهٔ گشتاور پیچشی 170N.m و گشتاور میانگین 34N.m در شکل (۱۳) نشان داده شدهاست که با تغییر شکل ایجادشده حاصل از تحلیل عددی مقایسه شدهاست. در شکل (۱۳)، با رسم کانتور تنش ترسکا در سیکل 100 برای پوستهٔ مکعبی مشاهده می شود که اطراف گشودگی بیشترین تنش را تحمل میکنند و درواقع تمرکز تنش و شکست از این نقاط خواهد بود و گشودگی دایروی تحت تنش برشی تناوبی ناشی از گشتاور پیچشی تبدیل به بیضی مایل می شود که چنین رفتاری در آزمایش های تجربی نیز مشاهده شد. همچنین تنش ترسکا نسبت به گشودگی متقارن می باشد و با دور شدن از گشودگی بهسمت دو انتهای پوستهٔ مکعبی، کاهش می یابد.

شکل ۱۱ مقایسهٔ نتایج تجربی زاویهٔ رچتینگ با روش اجزای محدود برای پوستهٔ مکعبی تحت گشتاور پیچشی با دامنهٔ 170N.m و گشتاور پیچشی متوسط ۲.

شکل ۹ حداکثر دامنهٔ گشتاور پیچشی برحسب تعداد سیکل برای پوستههای مکعبی در شرایط زاویهٔ پیچشی– کنترل متقارن با دامنهٔ زوایای پیچش مختلف

مقایسهٔ نتایج عددی و تجربی رفتار نے مشوندگی يوستهٔ استوانهاي. زاويهٔ رچتينگ برحسب تعداد سيکل حاصل از تحلیل عددی برای پوسته های مکعبی تحت گشتاور پیچشی میانگین 34N.m و دامنه های گشتاور پیچشی 170N.m ،136N.m و 204N.m بهترتیب در شکل های (۱۲-۱۰) با نتایج تجربی مقایسه شدهاند. مشاهده می شود کے مدل سخت شوندگی غیر خطبی همسان گرد/ سینماتیک به جز در سیکل های اولیه، زاویهٔ رچتینگ را بیشتر از مقدار واقعی پیش بینی میکند. حداکثر درصد خطای محاسبه شده در شکل های (۱۰-۱۲) بەترتىب برابىر با %3.4، %18.34 و %15 مى باشد. باتوجـه بـه مقـالاتى كـه درزمينـهٔ يـيش بينـي انباشتگی کرنش پلاستیک ارائه شده است، مدل های یلاستیسیته دارای ضعفهایی در پیش بینی این نوع رفتار میباشند و معمولاً پس از طی سیکل ہای اولیے، رچتینگ را بیشتر یا کمت راز مقدار واقعی پیش بینی میکنند. تلاش های زیادی در حال انجام است تا با مقايسهٔ نتايج تجربي و تغيير در مـدل.هـاي پلاستيسـيتهٔ تناوبی، بتوان این رفتار را به خوبی پیش بینی کرد، اما بهطور کلی مطابقت خوبی بین نتایج عـددی و تجربـی مشاهده شدهاست و میتوان نتیجه گرفت که روش عددی با دقت قابل قبولی قادر به توصیف رفتار رچتينگ پوستهٔ مکعبي تحت بار پيچشي ميباشد.

بررسی رفتار تناوبی پوستههای مکعبی از نوع...

۲- نرخ زاویهٔ رچتینگ در پوسته های مکعبی دارای گشودگی، ابتدا کاهش و سپس افزایش مییابد و دو نقطهٔ گذر اول و دوم، سه ناحیه با نرخ کاهشی، ثابت و افزایشی را از هم جدا میکند. همچنین با دورشدن گشودگی از محل اعمال بار، مقدار زاویهٔ رچتینگ و نرخ آن کاهش مییابد و باعث کمترشدن حساسیت و تغییر شکل های پلاستیک به نقاط دارای تمرکز تنش می شود.

۳- نرمافزار آباکوس، رفتار رچتینگ پوستههای مکعبی را بااستفاده از مدل سختشوندگی غیرخطی همسان گرد/ سینماتیک پیش بینی میکند که زاویهٔ رچتینگ پیش بینی شده حاصل از تحلیل عددی بیشتر از مقدار واقعی است، اما به طور کلی مطابقت خوبی مشاهده می شود.

٤- بهدلیل بزرگتر بودن تنشهای برشی موضعی اطراف گشودگی در پوستههای دارای گشودگی با قطر بزرگتر، مقدار زاویهٔ رچتینگ و نرخ آن بیشتر است و نقاط گذر اول و دوم سریعتر اتفاق میافتد.
٥- پوستههای مکعبی تحت بارگذاری پیچش خالص تناوبی در شرایط زاویهٔ پیچش-کنترل رفتار نرمشوندگی از خود نشان میدهند و پوسته تحت زاویهٔ پیچشی بالاتر، گشتاور پیچشی بزرگتری را تحمل میکند. همچنین در شرایط زاویهٔ پیچش-کنترل، سه ناحیهٔ رشد اولیه، گذر و پایدار برای گشتاور پیچشی قابل تحمل، مشاهده میشود.

واژه نامه

گى

Accumulation	انباشتگی
Amplitude	دامنه
Cubic	مكعبى
Cutout	گشودگی
Displacement	جابجايي
Friction	اصطکاک
Hardening	سخت شوند
Instronia	م انگر
Isotropic	همسالحرد

شکل ۱۳ تغییرشکل ایجادشده در پوستهٔ مکعبی با گشودگی دایروی به قطر 8mm در شرایط گشتاور پیچشی-کنترل متقارن با دامنهٔ گشتاور پیچشی 170N.m و گشتاور پیچشی متوسط 34N.m الف) آزمایش تجربی، ب) تحلیل عددی

نتيجه گيرى

با انجام آزمایش های تجربی روی پوسته های مکعبی SS316L تحت بارگذاری پیچش خالص تناوبی و مقایسهٔ آن با تحلیل عددی انجام شده توسط نرمافزار آباکوس، می توان نتایج زیر را استخراج نمود: ۱- در آزمایش های تجربی با بارگذاری گشتاور پیچشی- کنترل با افزایش دامنهٔ گشتاور پیچشی، مقدار زاویهٔ رچتینگ و نرخ آن افزایش مییابد که این به دلیل بزرگتر بودن تنش های برشی در جدارهٔ پوسته ها با

نرم شوندگی	Softening	بارگذاری	Loading
كرنش	Strain	نر خ	Rate
تنش	Stress	صلب	Rigid
متقارن	Symmetric	چرخش	Rotation
<i>گ</i> شتاور	Torque	مقطع	Section
تسليم	Yield	پوسته	Shell

مراجع

- Chen, X., D.H. Yu, and Kim, K.S., "Experimental Study on Ratcheting Behavior of Eutectic Tin–lead Solder under Multiaxial Loading", *Materials Science and Engineering*: A, Vol. 406, No. 1, pp. 86-94, (2005).
- Chen, X., Jiao, R. and Kim, K.S., "On the Ohno–Wang Kinematic Hardening Rules for Multiaxial Ratcheting Modeling of Medium Carbon Steel", *International Journal of Plasticity*, Vol. 21, pp. 161– 184, (2005).
- 3. Kang, G., Li, Y. G., Zhang, J., Sun, Y. F. and Gao, Q., "Uniaxial Ratcheting and Failure Behaviors of Two Steels", *Theoretical and Applied Fracture Mechanics*, Vol. 43, pp. 199-209, (2005).
- 4. Kang, G., "Experimental Study on Ratcheting-fatigue Interaction of SS304 Stainless Steel in Uniaxial Cyclic Stressing", *Materials science & engineering:A*, Vol. 435-436, pp. 396-404, (2006).
- Gao, B., Chen, X. and Chen, G., "Ratcheting and Ratcheting Boundary Study of Pressurized Straight Low Carbon Steel Pipe under Reversed Bending", *International Journal of Pressure Vessels and Piping*, Vol. 83, pp. 96-106, (2006).
- 6. Gao, H. and Chen, X., "Effect of Axial Ratcheting Deformation on Torsional Low Cycle Fatigue Life of Lead-free Solder Sn-3.5Ag", *International Journal of Fatigue*, Vol. 31, pp. 276-283, (2009).
- 7. Sun, G.Q. and Shang, D.G., "Prediction of fatigue lifetime under multiaxial cyclic loading using finite element analysis", *Material & Design*, Vol. 31, No. 1, pp. 126-133, (2010).
- Elchalakani, M., Zhao, X. L. and Grzebieta R., "Variable Amplitude Cyclic Pure Bending Tests to Determine Fully Ductile Section Slenderness Limits for cCold-formed CHS", *Engineering Structures*, Vol. 28, pp. 1223–1235, (2006).
- Elchalakani, M., "Plastic Mechanism Analyses of Circular Tubular Members under Cyclic Loading", *Thin-Walled Structures*, Vol. 45, pp. 1044–1057, (2007).
- Chang, K.H., Pan, W.F. and Lee, K.L., "Mean mMoment Effect of Thin-walled Tubes under Cyclic Bending", *Structural Engineering and Mechanics*, Vol. 28, No. 5, pp. 495–514, (2008).
- Rahman, S.M., Hassan, T. and Corona, E., "Evaluation of Cyclic Plasticity Models in Ratcheting Simulation of Straight Pipes under Cyclic Bending and Steady Internal Pressure", *International Journal of Plasticity*, Vol. 24, pp. 1756–1791, (2008).
- Chang, K.H. and Pan, W.F., "Buckling Life Estimation of Circular Tubes under Cyclic Bending", International Journal of Solids and Structures, Vol. 46, No. 2, pp. 254–270, (2009).
- Chen, X. and Chen, X., "Study on Ratcheting Effect of Pressurized Straight Pipe with Local Wall Thinning Using Finite Element Analysis", *International Journal of Pressure Vessels and Piping*, Vol. 139, pp. 69-76, (2016).
- Kulkarnia, S.C., Desaia, Y.M., Kanta, T., Reddy, G.R., Prasad, P. and Vaze, K.K., "Uniaxial and Biaxial Ratchetting in Piping Materials—Experiments and Analysis", *International Journal of Pressure Vessels and Piping*, Vol. 81, pp. 609–17, (2004).
- 15. Shariati, M., Hatami, H., Yarahmadi, H. and Eipakchi, H.R., "An Experimental Study on the

Ratcheting and Fatigue Behavior of Polyacetal under Uniaxial Cyclic Loading", *Materials & Design*, Vol. 34, pp. 302-312, (2012).

- Shariati, M. and Hatami, H., "Experimental Study of SS304L Cylindrical Shell with/without Cutout under Cyclic Axial Loading", *Theoretical and Applied Fracture Mechanics*, Vol. 58, No. 1, pp. 35-43, (2012).
- Shariati, M., Kolasangiani, K., Norouzi, G. and Shahnavaz, A., "Experimental Study of SS316L Cantilevered Cylindrical Shells under Cyclic Bending Load", *Thin-Walled Structures*, Vol. 82, pp. 124-131, (2014).
- Shariati, M., Kolasangiani, K. and Golmakani, H., "Cyclic Behavior of SS316L Cylindrical Shells under Pure Torsional Load: An Experimental Investigation", *Thin-Walled Structures*, Vol. 109, pp. 242-250, (2016).
- Zeinoddini, M., Mo'tamedi, M., Gharebaghi, S. A. and Parke, G.A.R., "On the Ratcheting Response of Circular Steel Pipes Subject to Cyclic Inelastic Bending: A Closed-form Analytical Solution", *International Journal of Mechanical Sciences*, Vol. 117, pp. 243-257, (2016).
- Kreethi, R., Mondal, A.K. and Dutta, K., "Ratcheting Fatigue Behaviour of 42CrMo4 Steel under Different Heat Treatment Conditions", *Materials* Science and Engineering: A, Vol. 679, pp. 66-74, (2017).
- Yuan, X., Yu, W., Fu, S., Yu, D. and Chen, X., "Effect of Mean Stress and Ratcheting Strain on the Low Cycle Fatigue Behavior of a Wrought 316LN Stainless Steel", *Materials Science and Engineering*: A, Vol. 677, pp. 193-202, (2016).
- 22. ABAQUS Analysis User's manual, v6.10.1, section 20.2.2: models for metals subjected to cyclic loading, (2010).